

Azərbaycan operalarının rolu və əhəmiyyəti

Aytən Rauf qızı Babayeva 1975-ci ildə Naxçıvan şəhərində dünyaya göz açır.

O, Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının tarix-nəzəriyyə fakültəsinin bakalavriaturasını, 2000-ci ildə magistraturasını musiqişünaslıq ixtisası üzrə fərqlənmə diplomları ilə bitirmişdir. Təhsil aldığı müddətdə (1995-2000-ci illərdə) Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası Elmi Şurasının təsis etdiyi Q.Qarayev adına təqaüdə layiq görülmüşdür.

A.Babayeva 1995-ci ildən pedaqoji fəaliyyətə başlamış, 2001-2004-cü illərdə Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. 2004-cü ildə "Azərbaycan bəstəkarlarının bir hissəli simfonik əsərlərinin janrı və üslub xüsusiyyətləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş və 2005-ci ildə sənətsü-

naslıq namizədi alimlik dərəcəsinə almışdır. 2012-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının doktoranturasına daxil olmuş, 2015-ci ildə isə dosent elmi adını almışdır. Ayten Babayeva 1 monoqrafiya, 2 dərslik və 2 metodik vəsait proqramın, 70-ə yaxın elmi məqalə, respublika və beynəlxalq konfranslarda məruzə və tezislərin müəllifidir. Ayten Babayevanın "Azərbaycan operalarında dramaturji xəttin həllində xor səhnələrinin rolu" adlı kitabı bir daha onun Azərbaycan operalarının tədqiq olunmamış tərəflərinin bütün incəlikləri ilə araşdırılıb işlənməsi, bu sahədə mədəniyyət tariximizi zənginləşdirmək istəyindən yaranmışdır.

Bu gün biz inamla deyə bilərik ki, Azərbaycan operası və xor səhnələrinin əhəmiyyətinin ictimaiyyətə çatdırılmasında, onların gənclərə aşılmasında Ayten Babayevanın rolu böyükdür.

Müəllifin bu mövzuya müraciəti, yeni müasir dövrümüzdə aktual olan vacib bir məsələ kimi milli operalarda xor səhnələrinin Avropa və rus-sovet operaları ilə müqayisəli şəkildə tədqiqi və onu musiqişünaslığın mühüm bir sahəsi kimi araşdırıb təhlil etməsi opera janrının yeni bir aspektdən öyrənilməsi sahəsində yenilikdir.

Bir haşiya: 1910-cu ilin sonlarında Bakıya Rusiyadan məşhur bir opera müğənnisi qastrola gəlir. Müğənninin şərəfinə verilən zi-

yafətlərdən birində Bakı milyonçusu Mayılov sənətçi qadından bir də bu şəhərə nə vaxt gələcəyini xəbər alır.

Aktrisa "heç vaxt" deyər cavab verir.

Milyonçu onun bu cavabından bərk təsirlənir və bunun səbəbi ilə maraqlanır. Müğənni qadın məyus halda deyir: "Belə böyük bir şəhərdə oxumağa opera binası yoxdursa, bura gəlməyimin nə mənası var?" Bu sözlər Bakı milyonçusunu sanki yuxudan ayıldır və elə oradaca qadına söz verir ki, cəmi bir il ərzində Opera Teatrı üçün gözəl bina tikdirəcək...

Gələcək teatr binası üçün Qubernski — Torqovı (indiki Nizami) küçəsində yer alınır və tikinti başlayır. Bu cür təşəbbüsləri həmişə alqışlayan Hacı Zeynalabdin Tağıyev bildirir ki, belə bir binanı bir ilə tikmək qeyri-mümkündür. O, söz verir ki, əgər opera binası bir il müddətində hazır olsa, onun bütün xərclərini özü çəkəcək.

Beləliklə, cəmi on ay ərzində — 1910-1911-ci illərdə memar N.Q.Bayevin layihələşdirdiyi teatr binasının tikintisi başa çatır. Ölkəmizdə ən böyük və möhtəşəm musiqili teatr—Azərbaycan Opera və Balet Teatrı 1920-ci ildən bu günədək həmin yaraşqlı binada fəaliyyət göstərir. Onu da xatırladaq ki, 1928-ci ildə teatra M.F.Axundovun adı verilir. Bu sənət məbədi 1959-cu ildən Akademik Opera və Balet Teatrı adlanır.

Məlumdur ki, Azərbaycan

milli opera sənətinin tarixi 1908-ci il yanvarın 12 (25)-də Üzeyir Hacıbəylinin tamaşaya qoyulmuş "Leyli və Məcnun" operasından başlanır. İnqilaba qədərki dövrdə burada Zülfüqar Hacıbəyovun "Aşiq Qərib" (1916), Müslüm Maqomayevin "Şah İsmayıl" (1919) operaları tamaşaya qoyulmuşdur. Ənənəvi klassik opera formasında yazılmış, "Şahsənəm" (1927), "Nərgiz" (1935 — M.Maqomayev) və "Koroğlu" (1937 — Üzeyir Hacıbəyli) operaları ilə zənginləşdi.

1940-cı ildə ilk Milli Azərbaycan baleti "Qız Qalası" (Əfrasiyab Bədəlbəyli), "Vətən" (1945 — Qara Qarayev və Cövdət Hacıyev), "Xosrov və Şirin" (1942 — Niyazi), "Nizami" (1948 — Əfrasiyab Bədəlbəyli) operaları da bu teatrda tamaşaya qoyuldu...

Aytən Babayevanın "Azərbaycan operalarında dramaturji xəttin həllində xor səhnələrinin rolu" kitabı opera və xorun musiqimizə gətirdiyi gözəllikləri əks etdirən bir sənət əsəri olduğu üçün az bir zamanda böyük oxucu kütləsinin rəğbətini qazanmışdır.

Biz də öz növbəmizdə müəllifə böyük zəhmət tələb edən belə bir maraqlı kitabı araya-ərsəyə gətirdiyinə görə təşəkkür edir, ona yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

Tamella BAĞIROVA,
professor.
Bəşir LAÇINLI,
Əməkdar jurnalist.